

УДК 340.141(477.83/86)“13/18”

ВОЛОХИ ТА ПРАВО ВОЛОСЬКЕ В ДАВНІЙ ПОЛЬЩІ*

П. Домбковський

У кожного прибулого, що завітає до Львова, повинна викликати захоплення виструнчена та гарна вежа церкви, відомої як волоська. Це наче символ тісних зв'язків, які пов'язували свого часу Польщу, а власне її південно-східні регіони, з Волощиною.

Волохи прийшли до Польщі частково з Волощини, а частково з Угорщини. Відшукуємо їхні поселення вже у X ст. Знаходимо їх як у землях королівських, так й у шляхетських та духовних. Волоські поселення, звані також «валашські», були переважно у підніжжі Карпат та на їхніх північних схилах, зазвичай у межах Руського воєводства. Деколи ці поселення засновувались і у низинах. Знаходимо їх у Сяноцькій, Перемишльській, Самбірській, Жидачівській, Львівській, Галицькій землях і далі на північ у повітах Лежайському, Любачівському, Белзькому, Городельському, і навіть у давньому повіті Грабовецькому Белзького воєводства, у повіті Луцькому воєводства Волинського. Найновіші дослідження вказали на існування волоських поселень на землі Холмській, наприклад, Вереще недалеко на північ від Райовця, Кошин і Воля Кошинська на схід від Ханьска. Найдальшим північним волоським поселенням, яке нам відоме, була Волоська Воля, закладена у Влодавському повіті.

Особливість цих поселень виявлялася колись навіть у самій назві, як приклад Волоща, Волощина, Влахи, Воля Волоська, Волоське Село, Волошиново, Волохи, Волочиськ, Волоська Кобильниця, Волоська Писарівка, Волоська Руда, Волоська Рутка, Волоська Тирава, Волоська Весь, Волоські Розтокі, Волошин, Волошинова Воля [1] та ін. Не було це однак обов'язковим, тож маємо низку волоських поселень, хоча їх характер не проявляється зовні у самій назві, наприклад Устрики, Стебник, Слотсько [2], Бабиця, Стрільбичі (в жупі Сольській) [3], Лінина (біля Старого Самбора) [4] та ін.

Оскільки волоські поселення лежали поруч з поселеннями, заселеними руськими селянами, то для розрізнення зазначали це колись у самій назві. Наприклад, маємо села: Болехів Руський і Болехів Волоський, Незаблеч Руський і Незаблеч Волоський [5]. Є також поселення, в яких частина селян знаходилась на волоському праві, а друга частина, наприклад, на праві німецькому. Такі відносини панували, наприклад у селі Губичі в Дрогобицькому старостві [6], в Розгадові біля Поморян [7].

Волохи були, отже, сільськими мешканцями, займалися головно випасанням численних стад худоби, зокрема овець. Їхні поселення були вилучені з-під впливу права посполитого і вони керувалися правом волоським (*ius Valachicum*). Право це

* Переклав з польської мови Роман Шандра.

Ця праця є перекладом статті видатного вченого – історика права Пшемислава Домбковського, професора права Львівського університету (тепер Львівський національний університет імені Івана Франка), що була опублікована у томі 1 збірки «Історичні студії присвячені Станіславу Кутшебі» (*Studia historyczne ku czci Stanisława Kutrzeby*) виданої в Кракові у 1938 р. (С. 105–118). Стаття присвячена історичним та правовим проблемам поширення, становлення та розвитку звичаєвого волоського права у гірських районах Галичини.

містило у собі багато складових німецьких, частково також складові угорські. Опиралося воно на звичай і на практику волоських судів. Чи були якісь списки цього права, укладені на території польської держави, нічого про це не знаємо. Може бути, що детальні дослідження у цьому напрямку допомогли б виявити такі пам'ятки права. Однією з характерних рис цього права була певна первісна суворість [8]. Волоські мешканці сходилися щоразу двічі на рік на так звані збори, на яких радилися щодо справ господарських і здійснювали судочинство. Ухвали таких судів називалися «токмами» [9].

Як єдиний знаний нам слід цього волоського судочинства можемо додати записку львівську від 1 лютого 1453 р. Ця записка розкриває склад такого волоського суду (*iudicium Valachicum*). Складався він із семи членів (*iudices Valachicum*), в ньому було 3 князів, один з князів був головуючим суду. Суд був колегіальний, усі правочинності судді здійснювали спільно («*extunc iudices Valachici sedentes in iure interrogaverunt, dicentes*») [10].

Очоловав волоське поселення голова, котрого звали князем, управління якого було прирівняне до польського, та, відповідно, німецького солтиса і руського отамана (тіуна). Кілька чи, відповідно, кільканадцять поселень, об'єднаних разом, утворювали одну країну, на чолі якої стояв крайник або воєвода (вайда волоський). Князь і воєвода були урядниками, насамперед, судовими, князь мав для допомоги трьох так званих шалашників, а воєвода – князів відповідних поселень. Ці крайники та князі (по латині називалися колись *directores*) [11], наділені значною юрисдикцією по відношенню до своїх людей і значними доходами, також наділені землею (від 2 до 5 ланів), виконуючи військову службу на чолі своїх волоських підрозділів, посідали вище становище суспільне і неодноразово переходили в ряди польської шляхти.

Князі волоські були визначені у податкових універсалах XVI і XVII ст. на рівні з війтами і солтисами, і обтяжені збором, подібно як і ті, хоча у нижчому розмірі. Податкові конституції накладали на них крім звичайного збору, ще й додатковий збір різноманітної величини, від 15 грошів навіть до 10 злотих. Повинні були платити цей особливий збір однаково як князі в угіддях королівських, так і князів духовних, шляхетських і міських угіддях, часом, однак, князі в угіддях королівських платили збір нижчий. Платили вони цей збір від волоку або від лану. У разі несплати збору їм загрожувала втрата майна (*privatio bonorum*) [12].

Князі утворювали також певний допоміжний державний орган під час визначення і збирання податків від волоських мешканців. Вони повинні були особисто під присягою надати атестацію поборщику, скільки є волохів у цьому селі та скільки мають землі та, відповідно, худоби [13].

Правове становище волоських поселенців було кращим, ніж поселенців руських. Служили вони у війську, вирушаючи у військовий похід разом зі своїми князями та панами. Так постановлено в галицькому *laudum* від 2 липня 1444 р.: «*Item eciam quando movebitur Leopoliensis et Haliciensis terra ad expeditionem, extunc omnes domini debent destinare omnes ipsorum Walachos*» [14].

Вихід волоських осадників з села був простішим. Вони могли це робити навіть літом, не так, як селянин руський, який міг вийти лише в період Різдва (так принаймні стверджує Линниченко). Платили за вихідний лише 12 грошів, тоді як з русинів стягували цілу гривню [15]. Не стягували з них також відумерщину, що стягувалась з руських селян [16]. Їх не змушували до панщини, з них не стягувався чинш.

У волоських поселеннях застосовували вищі покарання, за крадіжку карали набагато суворіше. У разі схоплення волоського селянина по гарячих слідах він

зобов'язаний був сплатити штраф у 10 разів вищий від звичайного штрафу. Інші селяни платили в такому випадку 3 гривні, волоське населення – 30 гривень, «*quia sunt iuris Valachici*» [17].

Відповідно до своєї господарчої діяльності поселенці сплачували данину головно вівцями (десятина або навіть двадцятина від баранів, овець). Врешті у таких селах волоських над тими людьми могли тяжіти також інші обов'язки, як приклад, у пізніший період існував обов'язок переганяти худобу на торги та ярмарки, доставляти пошту, ходити з сітями на берег.

Окрім повинностей на користь пана, «волоські» села – як зазначають зборові універсали XVI і XVII ст. – були зобов'язані платити певний податок на користь держави, а це, насамперед, від ріллі, якщо нею володіли, також від дворищ, а за їх відсутності від худоби, а також від овець і корів, при цьому як одиниця виміру використовувались 100 овець або 10 корів. Податок з ріллі чи дворища був удвічі вищим, ніж від овець та худоби. Як ми зазначали, князі зобов'язані були надавати відповідну атестацію збирачам податків щодо кількості худоби [18]. Очевидно, по мірі потреби розмір цих податків змінювався, наприклад, відповідно до конституції 1591 р. становив він 15 грошів від дворища, а від 100 овець чи 10 корів 10 грошів [19], натомість конституція 1620 р. наказує платити від дворища по 8 злотих, а від 100 овець чи 10 корів по 5 злотих і 10 грошів [20].

Волоське право було спочатку пов'язане з окремою народністю волоською. Однак згодом, подібно зрештою як і щодо осад, які ґрунтувалися на праві німецькому, вже не було цієї тісної єдності між правом і народністю. Це могли бути люди місцеві, польські, головно руські, яким надавалось волоське право, оскільки займалися переважно пастушим господарством.

Волохи оточені навколо переважаючими руськими людьми, близькі до них вірою, суспільним рівнем, заняттям, з часом повільно русифікувалися. Набагато рідше вони колонізувалися, як, наприклад, в Зубрі і Свіржі у Львівській землі [21]. Їхні поселення втратили з часом характер винятково пастушких сіл і перетворилися в поселення сільськогосподарські.

Колонізація волоська викликає у внутрішніх справах Польщі певну аналогію з колонізацією німецькою. Вона була доведеним фактом, хоч можливо не таким відомим, як німецька колонізація. Ця остання походила із заходу, а перша – з півдня. Колонізація німецька охоплювала міста і села, й поширилася по цілій країні; колонізація волоська відносилася лише до сіл та охоплювала лише південь і схід польської держави. Колонізація німецька мала надзвичайно важливе значення для організації торгівлі і промисловості, волоська мала таке значення лише для сільського господарства та випасання худоби. Колонізація німецька надала Польщі вищий етнічний елемент з культурного погляду, волоська надала елемент, розвинутий фізично.

Людність волоська поповнила значною мірою, сьогодні може не так очевидній, ряди польської шляхти. Частково це була шляхта, бояри волоські, які перетворилися на шляхту польську, частково елемент нижчий, що походить, насамперед, з крайників та князів.

У Перемишльській землі відшукуємо такі шляхетські родини волоського походження: Сенко Мельновський крайник, Ян Кокотек, Артим і Зайн брати, князі зі Стажави [22]. Усі вони є означені становим шляхетським прикметником: *nobiles*. Дуже визначною була родина волоських князів в Маковій у сьогоднішньому Бірецькому повіті. Це князівство здавна було в руках однієї родини, єдиним найвизначнішим членом якої був Еліаш, повірений і довірений Пшедбора з Кінецьполя,

старости перемишльського, а згодом його сина Миколая, також перемишльського старости. Отримав він від цього останнього затвердження свого князівства 1464 р. Після нього князівство перейшло до його синів Федка і Кунана (1495) [23]. Волоського походження була також перемишльська родина Стебницьких, власників Стебника і кількох інших князівств в Стрвяжській волості Перемишльського староства [24].

Деякі галицькі родини були походження волоського. Можемо перелічити родини: Драгомیرهцьких, Ляцьких, Пшеросльських, Тарнавецьких, Грабовецьких, Шумлянських, Ванвельницьких. Окрім Шумлянських це була дрібна провінційна шляхта, що мешкала на південь від Дністра в підгірських околицях.

Драгомیرهцькі проживали в провінції Драгомичани над Малою Бистрицею. Була це родина дуже велика, судові записи XV ст. згадують майже про 20 членів цієї родини, хоч насправді їх повинно було б бути значно більше. У пізніших століттях окремі гілки цієї родини прибрали для розрізнення різні прізвиська; у XV ст. таких прізвиськ ще не знаходимо, однак відшукуємо дуже велику різноманітність імен. Драгомیرهцькі виводили свій рід від Драгомира, котрий разом з братом Станком отримав від князя Володислава Опольського Нове Село (1378). Товаришем праці військової та мирної Драгомира був такий собі Непжа, який разом з братами та синами, про яких у тому самому привілеї з 1378 р. є згадка, отримав від Опольського село Старуню; село це Непжа заснував власними силами. Драгомیرهцькі дуже шанували цей князівський лист, який був підставою їхнього суспільного становища і щитом проти закидів щодо їхнього нешляхетного походження. Привілей цей затвердив король Сигізмунд I (1527) і потім у XVII ст. неодноразово Драгомیرهцькі, у разі необхідності, посилалися на цей привілей.

У другій половині XIV ст. близько 1378 р. три брати, сини незнамого батька Волошина, народженого близько 1348 р., імена яких нам так само невідомі, прибули в надстримблянську околицю. Один осів у Ляцькому, другий у Переріслі, третій в Тарнавиці. Від цих трьох братів походять три родини: Ляцькі, Пшеросльські, Тарнавецькі. Ще в 1448 р. існувала між потомками цих братів певна майнова єдність, якої детальніше описати не можемо і яка тоді не була вирішена.

Ляцьке лежало над середньою течією річки Стримби та її численними притоками; була це шляхетська провінція, тому й сьогодні воно називається Ляцьке Шляхетське. Вже тоді розпадалося Ляцьке на різні частини (*sortes*), які згодом отримали окремі назви. Перший – засновник родини Ляцьких (1360) – мав двох синів, Михайла (1390–1420) і молодшого, імені якого не знаємо (1391–1421), потомків яких стало дуже багато.

Так само сильно розрослися родини Пшеросльських і Тарнавецьких. Оселившись на окраїнах держави, в підгірській околиці, вони найдовше, ніж інші галицькі родини, зберегли свою східну культуру, що виявлялося хоча б в іменах, які вживали і які в інших родинах переважно вже вийшли з ужитку (Ходко, Балко, Іваніш, Драгуш, Омелян) і в їхніх прізвиськах (Головач, Баламут).

Волоського походження була напевне також родина Грабовецьких. Мешкала вона в Грабівцях на карпатському підгір'ї в басейні ріки Чорної Бистриці. Вони повністю підпадали під вплив східної культури і заледве під кінець XV ст. на них вплинули віяння заходу. Були це люди войовничі, які нерідко йшли з цього світу насильницькою смертю. У їхньому маєтку панували первісні стосунки: побиття, крадіжки були серед селян на порядку денному, зберігалось навіть невільництво. Грабовецькі спочатку були напевне слугами, посідали Грабівці на підставі старостського надання з XIV ст., якого сьогодні не знаємо. Зобов'язувало воно їх

до військової служби і охорони тих країв від ворога. Однак галицький староста залишив собі щодо них певні керівні права і з цією метою, а також напевно з метою нагляду над ними, затримав у власності певну частину того села, яку зрештою надав у володіння Грабовецьким. З іншого боку, староста оберігав їх від нападів сусідів. Найдавніший член цієї родини, котрого знаємо – це Михал Грабовецький (1401–1418), народжений близько 1360 р., який з трьох синів – Чотки (1390–1436), Юрка (1391–1447) і Михала (1392–1447) – залишив родину, що значно розширилася. Детальну увагу привертають зв'язки цієї родини через одруження дочок з руською шляхтою Перемишльської та Самбірської земель.

Відмінний образ від вищезгаданих чотирьох родин становила також волоська родина Шумлянських з Шумлян на схід від Підгаєць. Була це заможна родина землевласників. У XV ст. ця родина не розширилася так, як у наступних віках і також не набула того значення, яке здобула собі у віках пізніших. Знаємо в тому віці лише двох найвидатніших членів цієї родини – батька Кундея Андрія (1435–1462) і сина Івашка (1463–1490). Батько і син були двома протилежностями, син був наділений стількома перевагами і позитивними рисами, скільки вад та недоліків мав батько. Батько дикий, нестриманий, чоловікобивця і наклепник, а син – господарський, мирний, швидкий і здібний суддя.

Волоського походження була також безсумнівно родина Князьдворських. Роман Князьдворський (1435–1480), коморник коломийський (1469–1474), окрім села Князьдвір під Коломиєю мав село Марківці в Галицькому повіті, яке, однак, продав Петрові з Угорників (1463), від дружини Думної мав доньку Рухну, котру видав за Гриця Крехівського з Педиковиць (1480).

Волоського походження був також Сас-Вавельницький (1435–1437), який в 1435 р. їздив на Волощину; шляхетний Борсан, померлий перед 1485 р., котрий від дружини Настасії з Корсова залишив синів Міхну і Василя (1487); Данас, що мешкав на Покутті, шляхтич непевної поведінки (1442), бо підозрювався у вчиненні крадіжок; шляхетний Стефан Дарабовський або Дарабошович, або також Дайрабус, котрий в 1475 р. закупив пустир Ягодинний на річці Тисмениці; мартин Кустра (Кішка) з Храпліна і Волосова (1458–1475); Кошава, намісник з Губар (1435–1438); Олефір (1463–1464), слуга Яна з Блудників, чиє німецьке походження викликало певні сумніви; шляхетний Душота, урядник в Жукові (1444–1464); слуга Ян Влок (Влек) (1437–1488).

Безсумнівно, повинні були бути ще інші родини шляхетські з Галицької землі волоського походження. На користь цього свідчить та обставина, що Галицька земля, яка знаходиться поруч з Волощиною, підтримувала з нею жваві відносини. Цілу низку сіл галицьких було засновано на волоському праві, підраховує їх детально Кадлец у своїй праці *Valasske právo*, але підрахунок цей можна ще збільшити, наприклад Буковно, Буковець, Черче, Драгомирчани, Негівці, Підмихайлівці, Торговиця, Вовчинець. Оскільки така значна кількість людної сільської була волоського походження, належить визнати, що і шляхти волоської повинно було бути немало. Шляхта галицька в XV ст. неодноразово сприяла воєводам волоським і мала з ними навіть інтриги на шкоду польської держави. Їздила на Волощину у своїх справах. Галицьких урядовців, які мали найбільші контакти у справах волоських, король використовував для вирішення справ державних, висуваючи їх у посольстві (*via Valachiensis*), наприклад, галицький староста Станіслав з Ходча (1460–1462), галицький каштелян Якуб Бучацький (1476) [25].

Волохи, які становили сільське населення, а частково й шляхетське, повинні були напевне мати своїх представників серед мешканців міст, і насамперед містечок, в яких населення сільськогосподарське зустрічалося з міським [26]. Натомість у більших містах кількість їх була невелика. Зокрема, наприклад, у Львові протягом цілих двох віків (1405–1604) міське право отримали загалом 23 особи, котрі походили з Волощини [27]. Записи львівські кінця XV ст. відзначають двох заможних міщан за походженням волохів – Дума (1485) і Сіма (1485–1489). Власне Сіма («*nobilis Sima Valachus de Leopoli*») був капіталістом, який позичав шляхті дрібні грошові суми [28]. Думу називають спільником Сіми («*socius suus Valachicus*»). У Дрогобичі жив у половині XVI ст. (1552) заможний Петро Валах [29]. Містечко Свірж у Львівській землі було засноване на волоському праві [30].

Ще до сьогодні є у Польщі родини, а власне, у районах південно-східних, назви яких, безсумнівно, свідчать про їх волоське походження, наприклад: Волош, Волошин, Волошак, Волошук, Воложецький, Волошанський, Волошинський, Волошинович.

Стосунки між південно-східними районами Польщі, а власне, Галицької землі з Волощиною, були дуже жваві, як в час миру, так і в час війни. Польське сільське населення переміщувалося часто до Волощини, польські жінки виходили заміж за волоських підданців. Були намагання стримати такого роду еміграцію і в такому випадку накладали вищу оплату, що називалася *поємщиною* [31].

Неодноразово втікали селяни до Волощини у зв'язку з утисками з боку панів, наприклад з Мартинова [32]. Не бракувало також спроб зі сторони волоських господарів і турецьких володарів, аби заманити цих людей за кордон та поселити на пустках. Так, наприклад, вишенський сеймик, що відбувся 5 лютого 1714 р., в інструкції, наданій послам для примаса і гетьманів, доводить до відома, що «Сераскер паша нову колонію на пустках осаджує» й що люди польські «залишають свої дома і житла та відходять за Дністер на Волощину» [33]. Господарі волоські також неодноразово вербували найманців на польській території [34].

Такі намагання саме в цей час приносили успішний результат, коли дохід польського населення зникав з огляду на численні війни, переходи військ, обов'язковість їхнього утримання, коли це населення, як кажуть, сеймиком *лауда* 1714 р.: «з останнього шматка хліба *per tot oppressiones* оголошено, немає способу нести такі важкі тягарі, але навіть самому собі немає чим утримуватись» [35]. У 1572 р. багато самбірської шляхти у зв'язку з заворушеннями селян втекло до Волощини [36]. Або також розбійні групи на власний розсуд прибували з Польщі до Волощини для нападів, та навпаки (1615) [37].

З іншого боку, і з Волощини прибувало до Польщі населення, чи то добровільно, чи то рятуючись від воєн, внутрішніх заворушень та політичних переслідувань. І це також було як сільське населення, так і шляхта, чи навіть самі володарі, господарі. Відомими є дії великого логофета Мирона Костина, котрий декілька разів шукав у Польщі притулку, подібно як і господар Стефан Петриченко, вірний і довголітній товариш військових походів Яна III Собеського [38]. Власне в XIV і XV ст. цілими селами з-за Карпат прибували люди на Русь під вельможну опіку короля Казимира Великого. У цей час починають зростати поселення на волоському праві і постають цілі країни з власною організацією [39]. Часто також прибували з Волощини до Польщі неспокійні люди, що займалися розбоєм і крадіжками; викрадали, насамперед, коней, яких відправляли до Волощини, часом якийсь обкрадений шляхтич гнав злочинців до їхнього власного краю [40].

Волоське право відображене у певному особливому типі цих поселень. Оскільки поселення пастуші, волоські дворища переважно були розміщені далеко одне від одного, їхні поселення були в основному розкидані. Це право впливало навіть на сам спосіб побудови і будинків, і господарських споруд. Житлові будинки були повернуті на південь, господарські споруди характеризувалися тенденцією до об'єднання під одним дахом і до створення замкнутої окремої загороди. При цьому, дахи відзначалися особливою висотою і крутизною, набираючи майже форму стіжка [41].

Внутрішньою сполукою, що об'єднувала Польщу з Волощиною, була велика королівська дорога (*magna via regalis*), великий шлях «здавна описаний» або шлях волоський, котрий зі Львова через Ходорів, Галич, а далі Чешибіси (Єзупіль), Рожнів, Тисменицю, Коломию вів до Волощини [42]. Митниця від Волощини була в Снятині. Сполукою цією слугувала також до певної міри річка Дністер, придатна для судноплавства, яке організували вже в XV ст. заможні Бучачці, які досягали аж до її витоків і морських берегів [43].

Ця дорога, як й інші, що ведуть до Волощини, у військовий час за наказом влади неодноразово була розбита та розкидана. Так, наприклад, наказував універсал королівський 1618 р. [44]. Подібні розпорядження видавали і господарі волоські, наприклад, господар Олександр IV розбив снятинський шлях. Відкрито його знову у 1563 р. [45].

З волоського населення, яке традиційно було звиклим до військової служби, у Польщі в пізніших віках (XVII–XVIII) створювались окремі волоські хоругви у формі легкої кінноти.

Волощина охоче визнавала торговельне верховенство Львова. У 1406 р. прибули до Львова бессарабські купці з метою укладення торгового договору. Цього ж року молдавський господар Олександр дозволив львівським міщанам вільно здійснювати торгівлю в його краях, звільняючи їх від усіх мит. Ці свободи були підтвержені господарем Стефаном у 1434 р., згодом князем Яном Владиславом 1440 р. [46]. Також купці Краківські мали право торгувати з Волощиною, але з урахуванням львівського права складу [47].

Купці, їдучи з Волощини до Львова або повертаючись зі Львова у Волощину, оскаржені у вчиненні якогось купецького злочину, могли бути притягнуті до відповідальності лише в Коломиї. Йшлося тут головню про купців, які торгували волами. Такого типу постанову видав 3 лютого 1458 р. Андрій Одровонж зі Спрови, воєвода та староста генеральний руський, разом з іншими панами, і була вона затверджена королем Казимиром Ягеллоном 3 травня 1472 р. та поширена на місто Галич [48].

У волоській торгівлі відігравали важливу роль євреї, зокрема львівські. Займалися вони головню торгівлею волами. З'їжджалися вони масово на ярмарки у Снятині та Коломиї, де був для придбання різний волоський товар. Відомий львівський купець Ісак Нахманович торгував на початку XVII ст. у великому обсязі волами, заповував їх на Волощині і переганяв за допомогою своїх «воловців» через Польщу в Прусію та Німеччину, куди поставляв їх для потреб війська. Перегані ним стада налічували деколи аж 836 волів [49].

Торгівля волоська не була такою безпечною як, наприклад, торгівля західна. Дороги були гірші, напади на купців частіші. Неодноразово розбійники нападали на каравани купецькі, купців та ескорт вбивали, а товари забирали. Такий випадок трапився, наприклад, 1628 р. з купецьким караваном, котрий двоє львівських купців, євреї Соломон Хромий і Марек, відправили до Волощини [50].

На прикордонних землях Польщі курсувала навіть волоська монета, так звані волоські шеляги, на що часто нарікав Галицький сеймик 1664 р. [51].

Вирок волоського суду від 1453 р.

Anno domini millesimo CCCC^oLIII^o acta sunt hec feria quinta in vigilia Purificationis Marie Virginis (1 лютого 1453) coram nobis Stanislao Stachira Vicepto, Georgio de Ostroszani Iudice castri Leopoliensis.

Die et termino eodem coram iudicio Valach[ico] et signanter coram Gywaskone knyasz de Loszyna, Gyvan knyacz Ducis Retiboriensis de Iaszow, Gyvan de Iacznisce, Waskone de Szarnoviska, Pich de Szarnoviska knyacz, Brathisz de Szarnoviska, Gyxko de Loszyna, quibus locaweramus ius Valachicum nos Stanislaus Stachira una cum Georgio de Ostroszany Iudice castri, dum soli circa hoc ipsum sedimus et attemptabamus et cum dom. Ianusio de Podmostne, extunc veniens Chodor de Loszyna alloquebatur iuridice dicens: ego sum obediens iuri et volo iustificari, sicut Stanko proposuit contra me coram dom. Palto., in Wrocrow et ibi ius dekrevit Stankoni testes ducere super Chodorem. Hic Chodor stetit volens audire testimonium contra se, secundum quod ius dekrevit in Wrocrow coram dom. Pallto., volens audire testes, extunc Iudices Valachici residentes in iure interrogaverunt Stankonem dicentes primo, secundo, tercio et quarto ultra ius: quare testes non ducis secundum terminum tibi assignatum. Qui respondit: non habeo terminum peremptorium, quia ipsos non possum colligere, quia alter equitat per vanaciones [52] (sic) et alter per nescio qua et ideo non sunt et sic sine omni fine et ordine recessit a iure et super hoc Chodor posuit memoriale et iudicium Valachicum memoriale recepit super hoc, quod recognoceret ita sicut est inscriptum in libro [53].

Список використаної літератури

1. В Самбірському, Dürflerówna A., *Materiały do historii miasta Sambora*, Lwów 1936, nr. 233.
2. AGZ XV 2562 z r. 1417.
3. Hruszewski, *Żerela*, Lwów 1895, I 22.
4. Там само, I 27.
5. Dąbkowski, *Szkice średniowieczne*, 33.
6. *Źródła Dziej.*, Warszawa 1903, XVIII 2, str. 127.
7. AGZ XV 2023 z r. 1489.
8. Dąbkowski, *Prawo prywatne polskie*, Lwów 1910, I 31.
9. Dąbkowski, *Księga alfabetyczna dawnego prawa prywatnego polskiego*, Lwów 1932, 190.
10. AGZ XIV 2756.
11. AGZ VI nr 58, str. 87.
12. *VL* II 1381 z r. 1591, 981 z r. 1578, 996 z r. 1580, 1026 z r. 1581, 1247 z r. 1588, 1301 z r. 1589, 1349 z r. 1590, 1428 z r. 1595, 1577 z r. 1603, 1640 z r. 1607; III 219 z r. 1613, 258 z r. 1613, 387 z r. 1620, 437 z r. 1621, 502 z r. 1626, 526 z r. 1626, 555 z r. 1627.
13. *VL* III 589 z r. 1628.
14. AGZ XII 1395. – Dąbkowski, *Szkice historyczne*, 8. – Rundstein Sz., *Ludność wieśniacza*, Lwów 1910, 17. Про це *laudum* пише також Karpiński M., *Ustawodawstwo partykularne ruskie w XV wieku*, Lwów 1935, 39.
15. Rundstein o. c. 34.
16. Winiarz, *Ziemia sanocka* (Kwart. Hist. 1896, 290).
17. Rundstein o. c. 17.
18. *VL* II 664 z r. 1546, 799 z r. 1569, 848 z r. 1573, 954 z r. 1577, 1381 z r. 1591, 982 z r. 1578, 996 z r. 1580, 1026 z r. 1581, 1247 z r. 1588, 1302 z r. 1589, 1350 z r. 1590, 1429 z r. 1595,

- 1578 z r. 1603, 1643 z r. 1607; III 221 z r. 1613, 254 z r. 1613, 331 z r. 1618, 388 z r. 1620, 437 z r. 1621, 472 z r. 1624, 503 z r. 1626, 527 z r. 1626, 557 z r. 1627, 589 z r. 1628, 626 z r. 1629.
19. *VL* II 1381.
 20. *VL* III 388.
 21. Persowski F., *Osady na prawie ruskim ...*, Lwów 1927, 97.
 22. *AGZ* XVII 2748, nr 1495. – Prochaska, Przedmowa do tomu XVII, str. XX–XXI.
 23. *AGZ* VI nr 58, str. 87.
 24. *Źródła Dziej.*, Warszawa 1903, XVIII 2, str. 175.
 25. Dąbkowski, *Wędrówki rodzin szlacheckich. Karta z dziejów szlachty halickiej* (Księga Pamiątkowa ku czci Oswalda Balzera I, Lwów 1925, i os. Odbitka 39–42).
 26. Dąbkowski, *Tolerancja narodościowa w dawnej Polsce*. – Lwów, 1932. – S. 2–4.
 27. Gilewicz, *Przyjęcie do prawa miejskiego we Lwowie 1405–1604*, 384.
 28. *AGZ* XV 1797, 1798, 2007, 2011, 2026.
 29. Polaczkówna H. *Księga radziecka miasta Drohobycza 1542–1563*. – Lwów, 1936, 65, zap. 176.
 30. Persowski o. c. 93
 31. Dąbkowski, *Prawo prywatne polskie*. – Lwów, 1910. – I 365.
 32. *AGZ* XII 4025, 4026 z r. 1466.
 33. *AGZ* XXII nr 220, 221, str. 560, 562 punkt 7.
 34. *AGZ* XX nr 95, str. 138.
 35. *AGZ* XXII nr 226, str. 570, punkt 2; nr 231, str. 577, punkt 3; nr 234, str. 582, punkt 2.
 36. *AGZ* XX nr 7, str. 9, II.
 37. *AGZ* XXII nr 104, str. 151.
 38. Kastarska M. *Szkice polsko-rumuńskie*. – Lwów, 1931.
 39. Prochaska, *Przedmowa do AGZ* XVIII, str. XXXI.
 40. *AGZ* XII 97 z r. 1436, XII 4396 z r. 1463.
 41. Persowski o. s. 141–51.
 42. Dąbkowski, *Stosunki gospodarcze ziemi halickiej w XV wieku*. – Lwów, 1927, 34.
 43. Там само 35.
 44. Prochaska, *Przedmowa do AGZ* XVI, str. XVIII.
 45. *Źródła Dziej.* XVIII 2, str. 474.
 46. Lewicki A. *Targi lwowskie od XIV do XIX wieku*, Lwów 1921, 15, a також *Lembergs Stapelrecht*, 1908.
 47. Там само, 19, 28.
 48. *AGZ* VI nr 26, 105.
 49. Bałaban, *Żydzi lwowscy na przełomie w. XVI i XVII*. – Lwów 1906, 399, 412. – *AGZ* XIX 2593 z r. 1500.
 50. Bałaban, o. c. 400.
 51. *AGZ* XXIV nr 123, str. 204.
 52. Очевидно помилка замість *venaciones*.
 53. *AGZ* XIV 2756.

Стаття: надійшла до редакції 11.03.2014
прийнята до друку 19.06.2014